

Heraldik

SVEN TITO ACHEN: IDENTIFIKATION AF ANONYME VÅBENS-
SKJOLDE. *Dansk historisk Fællesforenings håndbøger*. København 1972. 96 s.
Ill. Indb. Særpris 42 kr., normalpris 62,95 kr.

Heraldik er en herlig ting. Museumsfolk elsker den, fordi det heraldiske tegn monumentaliserer et særligt kulturhistorisk synspunkt. Hvordan man end definerer kultur og kulturhistorie, så er det spændende punkt dér, hvor forskellige livsområder, og dermed forskellige discipliner, gensidig belyser hinanden. Den erkendelse, som opstår på tværs af fagene, er den spæde begyndelse til at opfatte kulturen som en enhed. Museumsgenstanden er vidne om de anonyme strømninger i brug, teknik, mode. Har et menneske sat sit navn på den, knyttes den gennem personalhistorien til det almene historieforløb. Navnet på tingen danner skæringspunktet i et dobbeltbelysningens koordinatsystem. På dette punkt er det heraldiske tegn anbragt som et smykke.

Sven Tito Achen har sat sig for at forklare, hvordan man skal bære sig ad med at løse den gåde, et våbenskjold er, når navnet ikke følger med. Han gennemgår de hjælpemidler i form af nøgler, der står til offentlighedens rådighed, alle de danske (s. 13) og de vigtigste udenlandske. Af gode grunde ikke Achens egen »Danske adelsvåbener. En heraldisk nøgle«, der udkom 1973, med Storcks tegninger, heraldisk ordnet. Håndbogen oplyser, hvor hjælpemidlerne findes, på hvilken side man finder og hvordan man benytter hvert værks vejledning. Det er klart og effektivt. Skal man endelig finde på et par supplerende oplysninger, bliver det f. eks., at Hirsch's officersfortegnelse står i fotokopi på Rigsarkivets læsesal (ad. s. 18) og at Berliens Der Elephanten-Orden und seine Ritter (s. 48) meddeler elefantriddernes valgsprog (ad. s. 53).

Bogen henvender sig til mennesker uden forkundskaber indenfor heraldikken. Den er så grundig, at den anvender halvanden side på at forklare brugen af Pranges Heraldisk Nøgle, der præsenterer sig selv som »let tilgængelig«. Sådan skaber man en litteratur ud af det, der før var en serie udgivelser. Alligevel når bogen meget med sine mange instruktive eksempler. Af og til får kæphesten lov til at bestemme riddet. Over seks sider forsøger Achen at klargøre forskellen på et »ægte« fireanevåben og et 2+2 anevåben (s. 33-39). Eksemplet på et 2+2 anevåben side 37 repræsenterer givetvis to ægtefæller, som meningen vistnok er, det skal gøre. Men side 34 står meget udtrykkelig om våbener, der »repræsenterer to ægtefæller«, at de »dermed ... hver især er et ægte fireanevåben«. Så bliver det subtilt. Det kan vel heller ikke være heraldisk elementært, når forskellen ikke »kan ses«, men må regnes ud (s. 34, jfr. s. 37 om selve eksemplet).

Fællesforeningen har nu udsendt fire værker om heraldik, deriblandt yderligere et værk af Achen (*Dansk heraldisk bibliografi 1589-1969, 1971, sammen med Ole Rostock*). Ingen af dem er overflødige. Dette værk stiller sig mest

på den uforberedte læsers standpunkt. Det er i sig selv en fortjeneste. Men de tillemplinger, forfatteren må bringe i anvendelse, efterlader en anelse uro hos anmelderen, nemlig når de ligefrem synes at befordre en uhistorisk indstilling. Er det naturligt at anbringe norsk heraldik som et appendix til svensk? De s. 69 anførte bogtitler tyder ikke på det. Det er næsten ikke til at bære tanken om, at Birgitte Gøye svævede i »uvidenhed«, når hun tegnede sin egen slægts våbenskjold (s. 58), og det er lige på kanten at sammenligne Herluf Trolles heraldiske »forfængelighed« med flipproletarens, der »pynter« sig med, hvad der ikke tilkommer ham (s. 59). Hvis den anførte historie med Bonde-våbnet overhovedet holder, så smager eksemplet mere af Kingo: Hvad er vel de kroner og krans vi bær – forfængelighed. Axel Gøye var faktisk noget for sig. Det kan måske allsammen være smagssager. Det er en god og nyttig bog, som vil få folk til at beskæftige sig med heraldik. Af mange grunde, også fordi heraldikken kan få betydning »i kroner og ører« (s. 9). Man skutter sig dog, når man hører det argument. Er det overfølsomhed?

Povl Eller

Mønthistorisk standardværk

GEORG GALSTER: UNIONSTIDENS UDMØNTNINGER. *Danmark og Norge 1397–1540. Sverige 1363–1521, 119 sider. English Summary. (Dansk Numismatisk Forening og Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, København 1972, 119 s. Ill., indb. 138 kr.)*

Den periode, Georg Galster behandler i dette værk, er af stor betydning for dansk mønthistorie, idet den betegner et brud med det middelalderlige system, hvor penningen var enerådende i udmøntningerne. Den enorme forringelse, den oprindelige sølvpenning havde været udsat for ved iblanding af stedse stigende mængder af kobber, havde til sidst gjort den helt uacceptabel i handel og vandel. Dronning Margrethe besluttede sig derfor i 1396 til at tage sig af den almindelige »vanskæ om myntt« og fik opkrævet en landsomfattende skat, der skulle indbringe 20.000 mark sølv og danne grundlaget for de kongelige udmøntningers genoptagelse. De første mønter, hun lod slå, kom i Erik af Pommerns navn omkring 1400. – En del af perioden har været behandlet før af P. Hauberg: *Danmarks Myntvæsen 1377–1481*, Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie (Kbh. 1886), af Fritze Lindahl: *Danmarks Mønter 1377–1448* (Nordisk Numismatisk Årsskrift 1955) og i forskellige ældre værker. En samlet moderne oversigt op til markmøntordningen 1541 foreligger imidlertid ikke – når bortses fra en liste for samlere. Ingen har da heller haft bedre forudsætninger end Georg Galster for at udrede de ofte indviklede problemer